

**KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA PRAVA INDUSTRIJSKOG
VLASNIŠTVA U BOSNI I HERCEGOVINI S UGLEDOM NA
EVROPSKU UNIJU**

**CRIMINAL PROTECTION OF INDUSTRIAL OWNERSHIP RIGHTS
IN BOSNIA AND HERZEGOVINA WITH ADMISSION TO THE
EUROPEAN UNION**

Stručni članak

*Admir Čoko, MA**

Sažetak

Zbog specifičnosti utvrđivanja činjenica u vezi s povređivanjem prava industrijskog vlasništva – prava žiga, patentnog prava, industrijskog dizajna, geografske oznake porijekla, i topografije integrisanog kola, u ovom radu se definiše pojam i sadržaj industrijskog vlasništva kao dijela intelektualnog vlasništva te ukazuje na osnovne segmente zaštite industrijskog vlasništva s povlačenjem paralele na Evropsku uniju. Sve češće povrede, s velikim štetama za nosioce prava industrijskog vlasništva, uticale su na pojačani angažman Evropske unije na usklađivanju krivičnopravne zaštite na području prava industrijskog vlasništva. Prije svega, upozorava se na problem širine i opsega same definicije, posebno one u Pariškoj konvenciji o zaštiti industrijskog vlasništva iz 1883. godine. Između ostalog, prvi zadatak koji je u radu postavljen, definisati pojmove kojima će se koristiti u ovom radu kako ne bi došlo do nerazumijevanja ili tzv. komunikacijskih šumova. U ovom radu uz analizu postojećih mjera i akata posebno se sagledava i usklađenost bosanskohercegovačkog zakonodavstva s novim tendencijama koje se provode u Evropskoj uniji. Unatoč činjenici da je bosanskohercegovačko zakonodavstvo na ovom području relativno usklađeno, u radu se ističe potreba „za sitnim promjenama“ koje bi u potpunosti uskladile krivičnopravnu zaštitu industrijskoga vlasništva Bosne i Hercegovine s novijim razvojem u Evropskoj uniji.

Ključne riječi: krivičnopravna zaštita, industrijsko vlasništvo, povreda prava, kazne.

* Uprava za indirektno/neizravno oporezivanje BiH, e-mail: admircoko@gmail.com

Abstract

Due to the specificity of establishing facts concerning the violation of industrial property rights - trademark rights, patent law, industrial designs and geographical indication, this paper defines the notion and content of industrial property rights as a part of intellectual property rights and refers to the basic segments of industrial property rights protection while drawing the parallel to the European Union. Increasing violations, with major losses incurred by the owners of industrial property rights, have contributed to the increased engagement of the European Union in harmonizing criminal law and infringement protection in the area of industrial property rights. First of all, the attention is drawn to the problem of extent and scope of the definition itself, especially to the one in the Paris Convention for the Protection of Industrial Property of 1883. Among other things, the first task is to define the terminology to be used in this paper so as to avoid misunderstanding or so-called communication noise. In this paper, in addition to analyzing the existing legal measures and instruments, the harmonization of BH legislation with the new tendencies in the European Union is particularly considered. Despite the fact that Bosnia and Herzegovina's legislation in this area is significantly harmonized, the paper underlines the need for "minor changes" that would fully harmonize the criminal law and infringement protection of the industrial property rights of Bosnia and Herzegovina with the new development in the European Union.

Keywords: criminal justice, industrial property rights, infringement, penalties.

1. UVOD

Kako postupak pridruživanja Bosne i Hercegovine u punopravno članstvo Evropske unije (dalje: EU) nameće potrebu usklađivanja nacionalnog zakonodavstva s pravnom stečevinom, cilj je ovog rada sagledati stanje krivičnopravne zaštite industrijskog vlasništva u Bosni i Hercegovini u odnosu na nove tendencije u zaštiti tih prava u EU. U radu se definiše pojam prava industrijskog vlasništva kao dijela intelektualnog vlasništva, uz isticanje najnovijih kretanja u povredama prava industrijskog vlasništva uvjetovanih savremenim tehničkim dostignućima.

U drugom dijelu rada analiziraju se aktivnosti institucija EU usmjerenih na onemogućavanje i sprječavanje povreda prava industrijskog vlasništva. Analizom najznačajnijih propisa na tom području, stavlja se naglasak na nove tendencije u zaštiti prava industrijskoga vlasništva koje

imaju za cilj ojačati uticaj privatnog interesa u cjelokupnoj zaštiti prava industrijskoga vlasništva.

U trećem dijelu ovog rada, u cilju boljeg razumijevanja trenutnoga stanja krivičnopravne zaštite industrijskoga vlasništva u Bosni i Hercegovini, sagledava se i krivičnopravna zaštita prava industrijskoga vlasništva u „značajnijim“ državama članicama EU. Uz analizu postojeće razine zakonodavne zaštite prava, analiziraju se i pojedine sudske odluke koje bi mogle imati utjecaja na daljnji razvoj krivičnopravne zaštite prava industrijskog vlasništva.

Značaj koji pravo intelektualnog vlasništva ima za mnoge sfere čovjekovog života i rada, a naročito za ekonomski razvoj u mnogome su doveli da se ovo pravo nađe u fokusu velike zainteresovanosti međunarodne javnosti i međunarodnog sistema zaštite (Đelmo, Selimić, 2012).

2. KRIVIČNOPRAVNA ZAŠTITA INDUSTRIJSKOG VLASNIŠTVA U EVROPSKOJ UNIJI

Naprijed izneseni podaci o gubicima u radnim mjestima te finansijski pokazatelji oštećenja privrednih subjekata, a time i nacionalnih privreda usloveli su, posljednjih nekoliko godina, jači angažman institucija EU-a na području zaštite prava industrijskog vlasništva.

Danas se zaštita prava industrijskog vlasništva u savremenim državama pruža kroz tri vida zaštite: građanskopravnu zaštitu, upravno - pravnu zaštitu, te krivičnopravnu zaštitu koja je prvenstveni predmet zanimanja ovog rada. Iz navedenog proizilazi kako je krivičnopravna zaštita samo jedan segment zaštite prava industrijskog vlasništva koji u posljednje vrijeme dobiva sve veći značaj u cjelokupnoj zaštiti ovih prava.

Razlog pojačanom angažmanu EU oko pitanja provedbe prava intelektualnog vlasništva u krivičnim postupcima identičan je razlozima zbog kojih se i na međunarodnom nivou poziva na primjenu efektivnih mjera i sredstava u krivičnim postupcima. Naime, radi se o povredama takvog intenziteta da prijete ravnoteži globalnog tržišta, ali u značajnom dijelu kako zdravlja tako i sigurnosti potrošača. Te su povrede masovnih razmjera za koje se najčešće koriste termini piratstvo i krivotvorenje. Pod piratskim proizvodima danas se pretežno misli na predmete kojima se povrijeđuju autorska i srodna prava, dok se kod krivotvorenja povrijeđuju prava industrijskog vlasništva. Stoga je krivotvorenje industrijskog vlasništva kao krivičnog djela prioritetni predmet izučavanja u daljem dijelu ovog rada.

Intenzitet povreda kao i obilježja ovih krivičnih djela nametnula su potrebu daljnjeg usklađivanja prava industrijskog vlasništva na području EU. Ako se danas izvrši analiza postojećeg zakonodavnog okvira u pravu EU može se zaključiti kako su materijalna pravila prava industrijskog vlasništva

u državama članicama usklađena. Pored toga, pristupilo se i stvaranju sistema jedinstvenih prava industrijskog vlasništva, s učinkom na području EU-a, kao što su pravila kojima se reguliše jedinstvena zaštita žiga i industrijskog dizajna. U cilju daljeg ujednačavanja od strane Vijeća EU (2003), donesena je i Uredba 1383/2003. o carinskim mjerama u vezi s robom za koju se sumnja da se njome povrjeđuju ta prava, te Direktiva 2004/48/EU o provedbi prava intelektualnog vlasništva. Taj proces usklađivanja slijedio je i na području krivičnopravne zaštite, pa je u tom pravcu doneseno, ili je u procesu donošenja, nekoliko akata za koje možemo utvrditi da predstavljaju temelje krivičnopravne zaštite industrijskog vlasništva na području EU-a.

3. ZELENA KNJIGA EZ-A O BORBI PROTIV KRIVOTVORENJA I PIRATSTVA NA JEDINSTVENOM TRŽIŠTU

Pojačane kriminalne aktivnosti na području povrede prava industrijskog vlasništva već su početkom devedesetih godina prošlog stoljeća izazvale određene reakcije Komisije. Uviđajući kako tada postojeći sistem krivičnopravne zaštite koji je državama članicama ostavio da nacionalnim propisima uredi krivičnu odgovornost, nije bio zadovoljavajući. U praksi se pokazalo da težina i strogost kazni za takva djela prilično variraju među državama članicama. Iz tih razloga javila se potreba za dodatnom harmonizacijom ovih rješenja. U tom smislu nametnuta je potreba implementacije evropskog zakonodavstva u državama članicama, ali i praćenje stanja u zaštiti i kažnjavanju povreda prava industrijskog vlasništva. Slijedom toga Komisija EU je u saopštenju Vijeću Evrope ukazala na potrebu korištenja određenih mjera, osobito onih u vidu kazni, radi osiguranja pravilnog funkcionisanja zajedničkog tržišta. Slijedeći to saopštenje, Vijeće EU prihvatilo je Rezoluciju od 29. juna 1995. godine, „pozivajući države članice da kažnjavaju kršenja evropskog prava s istom strogošću kao kod povrede nacionalnih propisa, dajući tako podršku Komisiji EU, bez obzira na sve dalje rasprave oko ove problematike.“ (EUR Lex, 2018).

Uprkos navedenim aktivnostima pokazalo se kako u krivičnim slučajevima, teritorijalno načelo krivičnog prava, prema kojem se krivični zakoni države članice primjenjuju na krivična djela počinjena na njenom teritoriju, može, gdje egzistira takav sistem, ponekad se pokazati neprimjerenim u određenim situacijama. Tako i „pogledi da se ostvari mogućnost primjene nacionalnog prava na određene slučajeve povrede prava industrijskog vlasništva u drugim državama članicama, gdje se vrše radnje povrede prava zaštićenih u prvoj državi članici, predstavljaju pokušaje da se

efikasno spriječava pojava povreda prava industrijskog vlasništva, s obzirom na postojeće poteškoće u određivanju sudske nadležnosti i mjerodavnog prava u slučajevima transnacionalne prirode povrede nekog zaštićenog prava. Evropska komisija (1998).

Slijedom navedenog Evropska komisija je u borbi protiv krivotvorenja i piratstva 1998. godine predstavila Zelenu knjigu koja predstavlja polazišni dokument za dalje aktivnosti u krivičnopravnoj zaštiti prava industrijskog vlasništva, Evropska komisija (1998). Kao najznačajniji dijelovi navedenog akta mogu se istaći „određivanje pojmova krivotvorina i piratstva, s obzirom na to da se u zemljama članicama ti pojmovi koriste u različitom kontekstu te mjere koje se predlažu u borbi protiv istih.“ Za potrebe Zelene knjige EU, piratstvo i krivotvorenje odnose se na sve proizvode, postupke i usluge koji su objekat ili rezultat povrede prava industrijskog vlasništva, što uključuje: žig ili trgovački naziv, industrijski dizajn ili model, patent, korisni model i oznaku zemljopisnog porijekla. Osim navedenog upozorava se da ovako širok obim označavanja piratskih i krivotvorenih proizvoda pokriva ne samo one proizvode koji su identične kopije. „On obuhvata ne samo slučajeve u kojima su piratski i krivotvoreni proizvodi identični s originalnim proizvodom proizvedeni lažno (engl. fraudelently), već i one proizvode koji predstavljaju kopije, izrađene bez odobrenja nositelja prava kada je odobrenje dato u ugovoru ranije postojalo, ali su proizvodi napravljeni kada je ugovor istekao i prestao važiti, ili je prekoračena odredba o količini primjeraka koji se po ugovoru smiju uraditi i sl.“ (Josipović i Matanovac, 2006). Krivična djela krivotvorenja i piratstva mogu se počinuti nezakonitom proizvodnjom, distribucijom, posjedovanjem ili nuđenjem takvih proizvoda, odnosno davanjem ili nuđenjem takvih usluga, što ukazuje na mogućnost širokog kruga počinitelaca ovih krivičnih djela.

Uz određivanje pojmova krivotvorenja i piratstva, Zelena knjiga EU predlaže i moguće mjere u borbi protiv krivotvorenja i piratstva, pri čemu se poseban naglasak stavlja na saradnju privatnog (nositelja prava) i državnog sektora. U tom smislu Zelena knjiga EZ-a predlaže djelovanje kroz četiri usmjerenja:

- pojačano praćenje zainteresovanih subjekata čija su prava potencijalno ugrožena. Ovom mjerom privatni sektor kroz blagovremeno uočavanje povreda može inicirati aktivnosti državnog sektora u suzbijanju navedenih krivičnih djela.
- postavljanje različitih sredstava tehničke zaštite protiv umnožavanja, kao što su zaštitni hologrami, različite vrste optičke zaštite, čip kartice i sl. Zamjerke ovoj mjeri odnose se na činjenicu „da bi bile efikasne u borbi protiv manje vješitih krivotvoritelja, dok ne bi bile efikasne kod onih koji se reverzibilno bave proizvodnjom i rasturanjem piratskih i krivotvorenih proizvoda, jer oni, u pravilu,

raspoložu sredstvima kojima se zaobilaze ili uklanjaju postavljena tehnička sredstva zaštite.“ (Josipović i Matanovac, 2006). Uvažavajući navedene argumente, kao i činjenicu mogućnosti probijanja takve zaštite, ovu mjeru ne treba *a priori* odbaciti, jer uz ozbiljniji pristup u tehničkom smislu te uz adekvatan nadzor stručnjaka, postoji mogućnost zaštite. Samo se u takvom slučaju postavlja pitanje bi li u svakom djelovanju to bilo finansijski isplativo s obzirom na potrebu dodatnih finansijskih ulaganja.

- potreba uvođenja oštrijih i efikasnijih sankcija te drugih mjera za zaštitu prava industrijskog vlasništva, pri čemu se predlaže da se najmanje na nivou Evropske unije, a zatim u zakonodavstvima država članica predvide konkretne, detaljnije uređene postupke i mjere za suzbijanje krivotvorenja i piratstva.
- „uspostavljanje trajne administrativne saradnje između nadležnih tijela unutar jedinstvenog tržišta Evropske unije.“ Evropska komisija (1998).

U cilju daljeg razvoja krivičnopravne zaštite industrijskog vlasništva, krajem 2000. godine Evropska komisija uputila je Evropskom vijeću saopštenje nazvano – Nastavak za Zelenu knjigu, u kojem je, uz statističke podatke, predstavila i svoj plan djelovanja u borbi protiv piratstva i krivotvorenja. Plan djelovanja sadrži nužne, hitne kratkoročne mjere te srednjoročne planove. Kao nužne, hitne, odnosno kratkoročne mjere, Evropska komisija je istakla:

- stvaranje prijedloga direktive usmjerene na jačanje sredstava za provedbu prava industrijskog vlasništva,
- uspostavljanje opšteg sistema za razmjenu podataka i administrativnu saradnju u provedbi prava industrijskog vlasništva,
- izrada studije kojom će se formirati zajednička metodologija za prikupljanje, analizu i poređenje podataka o krivotvorenju i piratstvu,
- organizacija usavršavanja te obrazovanje za tijela koja će provoditi predmetne mjere te
- usmjeravanje posebne pažnje na rješavanje problema krivotvorenja i piratstva u zemljama kandidatima za članstvo u EU. Evropska komisija (1998).

Srednjoročni planovi odnose se na „logističku podršku“ i jačanje institucija u procesu krivičnopravne zaštite industrijskog vlasništva. Tako se kao mjere predlažu:

- unaprijeđenje administrativne saradnje,
- harmonizacije minimalnih standarda za primjenu krivičnih sankcija,

- stvaranje baze podataka koja bi bila na raspolaganju nositeljima prava i tijelima provedbe,
- unaprijeđivanje saradnje između privatnog sektora i javnih tijela za provedbu zaštite industrijskog vlasništva te
- „proširenje moći javnih tijela (Europola i Eurojusta).“

Naslanjajući se na zaključke – Zelene knjige i Nastavka na Zelenu knjigu – te prvu od hitnih mjera za unaprijeđenje zaštite prava industrijskog vlasništva od piratstva i krivotvorenja, Evropska komisija je 2003. godine predstavila Prijedlog Direktive o mjerama i postupcima za osiguranje provedbe prava intelektualnog vlasništva, Evropski parlament (2003). Ovaj Prijedlog je sadržavao i mjere krivičnopravne zaštite, ali su te odredbe zbog nedovoljno kvalitetnog teksta i brojnih kritika povučene, a postupak se nastavio samo u vezi s usklađivanjem mjera, postupaka i sredstava građanskopravne zaštite.

4. PRIJEDLOG DIREKTIVE O KRIVIČNIM MJERAMA ZA PROVEDBU PRAVA INDUSTRIJSKOG VLASNIŠTVA

Proces harmonizacije krivičnopravne zaštite prava industrijskog vlasništva na području EU-a nastavljen je prijedlogom Direktive o krivičnim mjerama za provedbu prava industrijskog (intelektualnog) vlasništva, koji je nadopunjen izmijenjenim prijedlogom Direktive o krivičnim mjerama za provedbu prava intelektualnog vlasništva (Evropski parlament, 2006). Nastavlja se na – Zelenu knjigu i Nastavak na Zelenu knjigu, usmjerenih na jačanje sistema krivičnopravne zaštite prava industrijskog vlasništva u borbi protiv krivotvorenja i piratstva, a na koje se i poziva u preambuli prijedloga Direktive. Uz navedeno se u preambuli naglašava kako su krivotvorenje i piratstvo stalno rastući fenomeni koji imaju internacionalnu dimenziju te su ozbiljna prijetnja nacionalnim ekonomijama. Ukazuje se na razliku između nacionalnih sistema kazni što otežava efikasnost borbe protiv krivotvorenja i piratstva. Stavlja se naglasak na povezanost s organizovanim kriminalom, upoređujući učinke ove kriminalne aktivnosti s krijumčarenjem droga, s tim da kod krivotvorenja i piratstva nema tolikog rizika od ozbiljnih zakonskih kazni.

Među temeljima na kojima je Zajednica zasnovala svoju nadležnost u području koje uređuje ova Direktiva posebno se ističe u presudi u slučaju C – 176 – 03 - Komisija protiv Vijeća od 13.09.2005. godine, Sud Evropske unije (2005). U presudi stoji da odredbe krivičnog zakona koje se traže za efikasnu implementaciju zakona Zajednice potpadaju pod Ugovor o EU. U preambuli se navodi i da su sve zemlje članice na međunarodnom nivou vezane i Sporazumom TRIP-s, koji takođe sadrži odredbe o potrebi

predviđanja efikasnih krivičnih mjera za suzbijanje povreda prava industrijskog vlasništva. Na kraju preambule se navodi da je visina predviđenih kazni određena prema stepenu povreda, odnosno da je visina zapriječene kazne adekvatna počinjenom krivičnom djelu.

Sadržajno gledajući, Izmijenjenim prijedlogom Direktive uređuje se cilj i obim krivičnopravne zaštite, određivanje pojma pravne osobe za potrebe Direktive, imenovanje bića krivičnog djela, priroda i visina kazni, oduzimanje predmeta, zajednički timovi, pokretanje krivičnih postupaka te odredbe o implementaciji Direktive u nacionalne zakone. Određujući cilj i obim Direktive u članu 1. Izmijenjenog prijedloga navodi se kako će se ovom Direktivom propisati krivične mjere potrebne za osiguranje provođenja prava industrijskog vlasništva, te da se ona primjenjuje na sva prava intelektualnog vlasništva kao što je određeno Direktivom 2004/48/EU. Određujući pojam pravne osobe, navodi se da pravna osoba predstavlja takav subjekt u skladu s nacionalnim propisima koji joj priznaju pravni subjektivitet, s tim da se ovaj pojam ne odnosi na države i druga javna tijela koja djeluju u vršenju svojih javnih ovlasti, kao ni međunarodne organizacije. Prema Izmijenjenom prijedlogu člana 3., povredom prava industrijskog (intelektualnog) vlasništva, za koju treba predvidjeti krivičnu odgovornost, smatra se ona povreda koja je učinjena namjerno i na komercijalnom nivou (engl. on a commercial scale), kao i pokušaj takve povrede te podsticanje ili pomaganje, Evropski parlament (2003). Iz navedenoga proizilazi da će krivično djelo povrede prava industrijskog vlasništva postojati ako je postojala namjera povrede, bilo u slučaju izvršenja povrede, bilo u slučajevima pomaganja, nagovaranja ili podsticanja na takvo djelo, s tim da su te aktivnosti poduzete u komercijalne svrhe, odnosno da su predmetne aktivnosti usmjerene stjecanju profita.

Što se tiče prirode kazni, članom 4. Izmijenjenog prijedloga Direktive propisuje se niz kazni koje bi trebale biti izrečene u slučajevima počinjenja krivičnog djela povrede prava industrijskog (intelektualnog) vlasništva. U kaznu zatvora, koja je predviđena za fizičke osobe, za pravne i fizičke osobe mogu se izreći novčane kazne i oduzimanje dobara koja pripadaju počinitelju, uključujući spornu robu (predmete) i materijale, uređaje ili medije korištene za proizvodnju ili distribuciju spornih predmeta. Uz navedene kazne, stavom 2. istog člana, od država članica se traži da u odgovarajućim slučajevima predvide mogućnost i sljedećih kazni:

- uništenje dobara kojima se povrijeđuju (krše) prava industrijskog (intelektualnog) vlasništva,
- potpuno ili djelimično zatvaranje, stalno ili privremeno, objekta korištenog primarno za izvršenje krivičnog djela,
- stalnu ili privremenu zabranu učešća u trgovačkim aktivnostima,
- stavljanje pod sudski nadzor,

- sudsku likvidaciju trgovačkog društva,
- zabranu pristupa državnim fondovima i podsticajima te
- objavu presude, Evropski parlament (2003).

U članu 5. Izmijenjenog prijedloga Direktive predlaže se visina pojedinih kazni. Tako je „predviđeno izricanje kazne zatvora u trajanju od najmanje četiri godine“ za ona krivična djela koja su počinjena pod okriljem kriminalne organizacije (organizovani kriminal), kao i za ona krivična djela koja u sebi nose rizik po zdravlje i sigurnost. Po obrazloženju ove odredbe opasnost je prisutna čak i kada opasni proizvod još nije prouzrokovao nikakvu štetu. Opasnost po lično zdravlje i sigurnost postoji u onim slučajevima kada krivotvoreni proizvod plasiran na tržište direktno izlaže osobe opasnosti od bolesti ili nezgode. „Što se tiče novčanih kazni predviđeno je da najviši iznos za slučajeve koji nisu najteži bude do sto hiljada eura, dok je kazna tristo hiljada eura predviđena za teža krivična djela, odnosno krivična djela počinjena pod okriljem zločinačke organizacije ili krivična djela koja u sebi nose rizik po zdravlje i sigurnost“, Evropski parlament (2003).

Članom 6. Izmijenjenog prijedloga Direktive predviđa se „prošireni autoritet konfiskacije.“ Naime, predviđa se mogućnost da države članice preduzmu potrebne mjere za konfiskaciju (oduzimanje) imovine u onim slučajevima kada je krivično djelo počinjeno u okviru kriminalne organizacije ili kada su izvršenjem krivičnog djela ugroženi, kako zdravlje tako i sigurnost Evropski parlament (2003). Ove mjere mogu se preduzimati prema fizičkim ali i pravnim osobama, predmet konfiskacije mogu biti prihodi nastali počinjenjem krivičnog djela, ali i druga imovina i sredstva čiji je nastanak povezan uz krivično djelo.

Izmijenjenim prijedlogom Direktive (član 7.) predlaže se mogućnost formiranja zajedničkih istražnih timova u kojima bi, uz predstavnike nositelja prava industrijskog vlasništva, mogli učestvovati i odgovarajući eksperti koji bi sarađivali s tijelima krivičnog progona u otkrivanju krivičnih djela kojima se teško povrijeđuju prava industrijskog vlasništva Evropski parlament (2003). Ovakav prijedlog obrazložen je činjenicom kako je teško provoditi istrage na ovom području, te je često bitno imati aktivno učestvovanje oštećenih ili eksperata kako bi se lakše utvrdilo jesu li proizvodi bili krivotvoreni. Posebno se naglašava da bi ovi timovi mogli imati značajnu ulogu u slučajevima kada se sumnja na moguća počinjena krivična djela krivotvorenja. U takvim slučajevima bi nositelji prava ili eksperti vrlo brzo mogli potvrditi sumnje na počinjenje određenog djela krivotvorenja. Iako je državama ostavljeno da slobodno regulišu pitanje zajedničkih istražnih timova, nameće se pitanje kako bi takvi timovi mogli funkcionisati u stvarnosti, odnosno postavlja se pitanje „hoće li tokom

vođenja postupka doći u pitanje nepristrasnost državnih tijela koja „istražuju“ zajedno s oštećenikom, dakle, zajedno sa strankom koja je zainteresovana za konačan ishod krivičnog postupka.“ Mišljenja sam, a takvo je gledište izneseno u Izmišljenom prijedlogu Direktive, da je cilj djelovanja zajedničkih istražnih timova usmjeren na fazu postupka koji se odnosi na otkrivanje počinjenja krivičnog djela, kada će, što je sasvim sigurno, teže doći do povrede temeljnih načela krivičnog postupka.

Članom 8. Izmišljenog prijedloga Direktive nameće se obaveza državama članicama osigurati mogućnost pokretanja postupka po službenoj dužnosti. Obrazlažući ovaj član ističe se kako je njegova svrha osiguranje krivičnog progona nezavisno od zahtjeva oštećenika, te je kao takvo neophodno u osiguranju krivičnog progona počinitelja krivičnog djela krivotvorenja i piratstva Evropski parlament (2003). Tako se navodi da je čest slučaj otkrivanja zaliha krivotvorenih proizvoda, ali je tada, ponekad, teško stupiti u kontakt ili, čak, brzo identifikovati nositelja prava. U takvim slučajevima kada je potrebno brzo reagovati, nedostatak prijave od strane oštećenika mogao bi ometati, pa čak i zaustaviti dalji tok postupka. U prilog navedenom pristupu treba istaknuti i činjenicu da se povrede prava industrijskog vlasništva redovno događaju bez znanja nositelja, pa je i to jedan od razloga za pokretanje postupka po službenoj dužnosti. Nametanje obaveze državama članicama pokretanje krivičnog postupka po službenoj dužnosti treba sagledati i u činjenici da prava iz industrijskog vlasništva „nisu samo privatna prava“, već „ona predstavljaju i javni interes, odnosno predstavljaju nacionalno i privredno bogatstvo određene države.“ Preostala tri člana Izmišljenog prijedloga Direktive u stvari predstavljaju prelazne i završne odredbe, odnosno određuju rokove implementacije Direktive u nacionalnim zakonodavstvima država članica.

Uspoređujući odredbe Izmišljenog prijedloga Direktive s bosansko-hercegovačkim zakonodavstvom u pogledu krivičnopravne zaštite prava industrijskog vlasništva, može se, načelno, potvrditi kako naše zakonodavstvo već ima gotovo sve predložene mjere iz prijedloga Direktive. Stoga se može zaključiti da je krivičnopravna zaštita industrijskog vlasništva u Bosni i Hercegovini u potpunosti usklađena s tendencijama koje postoje u pravu EU-a, uz određene manje razlike koje proizilaze iz samog uređenja naše zemlje.

4.1. Krivičnopravna zaštita prava industrijskog vlasništva u Bosni i Hercegovini – usklađenost s odredbama prijedloga Direktive

Analizom postojeće krivičnopravne zaštite prava industrijskog vlasništva može se zaključiti kako u savremenim uvjetima postoje tri pristupa kod uređenja ovog pitanja u nacionalnim zakonodavstvima:

- a) sistem posebnog krivičnog prava – po kojem se inkriminacije u vezi s povredom prava industrijskog vlasništva u cijelosti propisuju samo u okviru posebnog krivičnog prava, odnosno u propisima prava industrijskog vlasništva, što se obrazlaže potrebom boljeg razumjevanja odnosnih krivičnih djela. Budući da je za pravilnu primjenu propisa koji sadrže inkriminacije s područja prava industrijskog vlasništva nužno poznavanje njegovih specifičnih pojmova. Stoga dobro je da propisivanje krivičnih djela bude u uskoj vezi s drugim normama koje uređuju ovo posebno pravno područje. Kao primjer možemo navesti ovakvo rješenje poznaju npr. prava Švicarske, Njemačke, Japana i dr. (Krapac, 1985).
- b) sistem općeg krivičnog prava – kao zakonodavni pristup koji uređuje krivičnopravnu zaštitu industrijskog vlasništva u krivičnim zakonima. Ovakva rješenja poznaju prava SAD, Velike Britanije, Italije i dr. (Cornish, 1996)
- c) mješoviti sistem – kao dobar kompromis dva navedena krajnje suprotstavljena rješenja, koji uređuju krivičnopravnu zaštitu i u krivičnim zakonima i u zakonima s područja prava industrijskog vlasništva, na način da su isti propisi usklađeni i da se nadopunjuju na način da se u krivičnim zakonima propisuju teži delikti povrede prava industrijskog vlasništva, dok se u zakonima s područja industrijskog vlasništva sankcioniraju lakši oblici povreda. Ovakav sistem krivičnopravne zaštite prava industrijskog vlasništva prisutan je u francuskom pravnom sistemu.

U Bosni i Hercegovini, od zakonodavne reforme 2010. godine, prihvaćen je sistem opšteg regulisanja krivičnog prava, prema kome je svim krivičnim djelima iz ove oblasti mjesto u krivičnom zakonu. Specifičnost uređenja Bosne i Hercegovine podrazumijeva postojanje čak četiri krivična zakona, na državnom nivou, na nivou entiteta i Brčko Distrikta. Krivičnim zakonom Bosne i Hercegovine predviđena su krivična djela povrede autorskih prava, dok su entitetskim zakonima i zakonom Brčko Distrikta, predviđena krivična djela protiv industrijske svojine u okviru krivičnih djela protiv privrede.

4.2. Zajednički istražni timovi

Članom 7. Izmijenjenog prijedloga Direktive predviđena je obveza državama članicama da nositeljima prava industrijskog vlasništva ili njihovim predstavnicima dopusti sudjelovanje pri istragama koje provode zajednički istražni timovi. Ovakvo sudjelovanje oštećenika nije predviđeno u

bosanskohercegovačkom zakonodavstvu, kao ni u drugim nacionalnim zakonodavstvima.

5. ZAKLJUČAK

Najnovije tendencije u krivičnopravnoj zaštiti prava industrijskog vlasništva ukazuju na činjenicu kako razvijene zemlje EU industrijsko vlasništvo vide kao jednu od glavnih poluga privrednog razvoja, te ga nastoje maksimalno zaštititi. U tom smislu može se zaključiti kako i BiH slijedi takve tendencije, bar što se tiče zakonodavnog okvira.

Analizom odredbi o povredama prava industrijskog vlasništva u BiH sa srodnim odredbama nacionalnih zakona značajnijih država članica EU, vidljivo je da Bosna i Hercegovina slijedi postojeće evropske tokove, odnosno da bosanskohercegovačko zakonodavstvo ne zaostaje mnogo od ostalih nacionalnih zakonodavstava što se tiče krivičnopravne zaštite industrijskog vlasništva.

Iz ranije iznesenog proizilazi da je BiH u značajnoj mjeri uskladila krivičnopravnu zaštitu prava industrijskog vlasništva s Izmijenjenim prijedlogom Direktive. Stoga je za očekivati da Bosna i Hercegovina kao i većina država članica EU, može lako uskladiti svoje propise sa predloženim rješenjima. U skladu s time potrebno je uskladiti sam naziv krivičnog djela na način da se u nazivu istakne radnja krivotvorenja, jer krivotvorenje, najčešće, predstavlja povredu ovih prava industrijskog vlasništva. Radi izbjegavanja mogućih nejasnoća bilo bi dobro „pojednostaviti“ odredbe o povredama prava industrijskog vlasništva u lex specialis propisima, taksativnim navođenjem radnji koje predstavljaju povrede prava. Također bi kod osnovnog krivičnog djela, u duhu novih evropskih tendencija, bilo potrebno kažnjavanje pokušaja. Nadalje, kod kvalificiranog oblika krivičnog djela koje bosanskohercegovačko zakonodavstvo apsolutno ne prepoznaje, nužno je izvršiti usklađivanje na način da kvalificirani oblik kaznenog djela povrede prava industrijskog vlasništva predstavljaju povrede počinjene pod okriljem kriminalne organizacije, kao i ona kaznena djela koja u sebi sadrže opasnost po zdravlje i sigurnost.

Glavni razlog takvog stanja jeste u činjenici da se kriminalitet usmjeren protiv industrijskog vlasništva ne tretira kao „pravi kriminalitet“. Tome doprinosi i činjenica da još uvijek u široj društvenoj zajednici nije dovoljno razvijeno shvatanje privrednog značaja industrijskog vlasništva. Stoga je za očekivati da će tokom procesa uključivanja u EU uskladiti „sitne nedostatke“ u krivičnopravnoj zaštiti industrijskog vlasništva, ali i ojačati shvatanje značaja zaštite prava industrijskog vlasništva.

Prema slovu Ustava, u isključivoj nadležnosti institucija Bosne i Hercegovine je sprovođenje međunarodnih i međuentitetskih

krivičnih propisa, uključujući i odnose sa Interpolom. Međutim, ukoliko su subjektivna prava regulisana na državnom nivou, a ne entitetskim zakonima, onda bi i krivična zaštita tih prava trebala da bude jedinstveno regulisana. To bi značilo da bi krivična djela iz ove oblasti bila u nadležnosti Suda BiH, što je u skladu sa koncentracijom sudske nadležnosti u pogledu zaštite industrijskog vlasništva, te bi se na taj način mnogo lakše uskladili pozitivni propisi sa predloženim rješenjima Direktive.

LITERATURA

1. Adamović, J., Dika, M., Gliha, I., Josipović, I., Kuterovac, Lj., Matanovac, R., Rački Marinković, A., Sučić, T., Topić, Ž., 2006. Hrvatsko pravo intelektualnog vlasništva u svjetlu pristupa Europskoj uniji. Zagreb: Narodne novine, Državni zavod za intelektualno vlasništvo Republike Hrvatske.
2. Bačić, F., Pavlović, Š., 2004. Komentar kaznenog zakona. Zagreb: Organizator.
3. Besarović, V., 1984. Pravo industrijske svojine i autorsko pravo, Beograd.
4. Cornish, W. R., 1996. Intellectual Property: Patents, Copyright, Trade Mark and Allied Rights, 3rd edition, Swet & Maxwell, London.
5. Čizmić, J., Zlatović, D., 2002. Komentar zakona o žigu. Zagreb: Faber & Zgombić Plus.
6. Čizmić, J., 1999. Oglеди iz prava industrijskog vlasništva – Knjiga prva – Mostar, Pravni fakultet Mostar – KIZ „Tin Ujević“, Split.
7. Čizmić, J., 2000. Vrste žigova u gospodarskom prometu – Hrvatska gospodarska revija, 49 (3), 320 – 329.
8. Čizmić, J., 2001. Uvjeti zaštite znaka žigom i građanskopravna zaštita žiga – Hrvatska pravna revija, 1 (1), 76 – 86.
9. Čizmić, J., 1998. Oglеди iz prava industrijskog vlasništva , knjiga prva, Rijeka, Maslina, Split: Tehnološki centar.
10. Đelmo, Z., Selimić, M., 2012. Ostvarivanje i zaštita prava intelektualnog vlasništva u Bosni i Hercegovini, Zbornik radova međunarodne naučne konferencije „BiH i Euroatlantske integracije – Trenutni izazovi i perspektive, Bihać: Pravni fakultet, https://www.researchgate.net/publication/330555971_Ostvarivanje_i_zastita_prava_intelektualnog_vlasnistva_u_Bosni_i_Hercegovini,
11. Evropska komisija, Zelena knjiga 1998/569/EK 15. oktobar 1998. o borbi protiv krivotvorenja i piratstva na jedinstvenom tržištu.
12. Evropski parlament, Direktiva 2004/48/EP 29. aprila 2004. o pravima intelektualne svojine.
13. Evropski parlament, prijedlog Direktive 2003/46/EP o mjerama i postupcima za osiguranje provedbe prava intelektulanog vlasništva.
14. Evropski parlament, prijedlog Direktive 2006/168/EP 26. Aprila 2006. o mjerama i postupcima za osiguranje provedbe prava intelektulanog vlasništva.
15. Feldman, B., Vukmir, M., 1994. Zakon o autorskom pravu. Zagreb: redakcijski prečišćeni tekst s uvodnim obrazloženjem i priložima: 41 – 43, 66, Zagreb.

16. Final Report on responses to the European Commission Green Paper on Counterfeiting and Piracy,
17. Goreta, M., Novoselec, P., Pospišil Završki., 1995. O privatnim vještačenjima – Vještak, 13 (2), 39 – 41.
18. Gregović, D., 1991. Zakon o krivičnom postupku – sudska praksa – Zagreb, Informator.
19. Henneberg, I., 1996. Autorsko pravo – „Informator“: 5 – 6, Zagreb.
20. Horvatić, Ž., 1997. Novo hrvatsko kazнено pravo – Zagreb, Organizator.
21. Horvatić, Ž., ur., 2002. Rječnik kaznenog prava – Zagreb, Masmedija.
22. Janjić, M., 1982. Industrijska svojina i autorsko pravo: 89 – 93, Beograd.
23. Jutarnji list, 2006. Gubici lani zbog krivotvorenja u EU najmanje 300 milijardi eura. [on line] Dostupno na: <https://www.jutarnji.hr/arhiva/gubici-lani-zbog-krivotvorenja-u-eu-najmanje-300-milijardi-eura/3350198/> pristupljeno [10.05 2019.]
24. Kaleb, Z., (2006) – Privatno vještačenje dostavljeno od stranke sudu u kaznenom postupku.- Hrvatska pravna revija, 6 (2), 95 – 104.
25. Katulić, Garačić, A., 1997. Vještačenje u sudskoj praksi – Vještak, 15 (1), 2 – 7, Garačić, A., 2001. Kazneni zakon u sudskoj praksi – Zagreb, Naklada Zadro.
26. Kramarić, I., 1991. Pribavljeni „nalaz i mišljenje“ vještaka privatnim putem kao dokaz u krivičnom postupku – Odvjetnik, 64 (9 – 12), 40 – 44.
27. Krapac, D., 2003. Kazнено procesno pravo – Knjiga prva: Ilustracije, II., izmijenjeno i dopunjeno izdanje – Zagreb, Narodne novine.
28. Krapac, D., 2003. Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog kaznenog postupovnog prava – V., izmijenjeno i dopunjeno izdanje – Zagreb, Narodne novine.
29. Krapac, D., 1985. Krivičnopravna zaštita autorskog prava, Sudska praksa, Zagreb
30. Krivični zakon Federacije, Sl. novine FBiH, br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 i 76/14, u daljem tekstu KZ FBiH.
31. Krivični zakon Republike Srpske, Sl. glasnik RS, br. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 1/12, 67/13.
32. Krivični zakon, Sl. glasnik Brčko Distrikta BiH, br. 10/03, 45/04, 06/05, 21/10, 52/11, 33/13 – prečišćeni tekst
33. Marijan, R., 2006. Kazneni zakon – Pročišćeni tekst, kazalo pojmova – Zagreb, Narodne novine.
34. Matijević, D., 1983. Krivični postupak u rukama vještaka – Vještak, 1 (2), 8 14.

35. Novoselec, P., 2004. Opći dio kaznenog prava – Zagreb: Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu.
36. Pavišić, B., 1981. Uloga stručnjaka u prethodnom krivičnom postupku (posebnosti koje se odnose na prometna krivična djela) – Naša zakonitost.
37. Stanković, D., 1994. Metodološka načela vještačenja u krivičnom postupku – Vještak, 12 (1), 21 – 36.
38. Sud Evropske unije (2005). C – 176 – 3 Komisija protiv Vijeća [on line] Dostupno na: <http://www.mvep.hr/hr/ministarstvo/sektor-za-eu-dokumentaciju/popis-presuda-suda-eu-a/> pristupljeno [12.05 2019.]
39. Topić, Ž., 1996. Zaštita poznatih i čuvenih žigova – Hrvatski patentni glasnik, 3 (1), 249 – 255.
40. Verona, A., 1978. Pravo industrijskog vlasništva. Zagreb: Informator
41. Vijeće EU, 2003. Uredba 2003/1383/EU. 22. Julu 2003. o carinskim mjerama u vezi sa robom kojoj su povrijeđena prava intelektualnog vlasništva.
42. WIPO Industrial Property Statistics 1994., 1996. „Publication A, Supplement to Industrial Property and Copyright“, 4 / 1996, Geneve.
43. Zakon o industrijskom vlasništvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“ 3/02)
44. Zlatović, D., 1998. Građanskopravna zaštita prava na žig u Republici Hrvatskoj – Pravo u gospodarstvu, 37 (3), 380 – 400.
45. Zlatović, D., 2001. Vještačenje u sporovima radi zaštite prava na žig – Vještak, 21 (1), 26 -31.
46. Zlatović, D., 2002. Postupak radi priznanja žiga u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Hrvatska pravna revija, 2 (6), 48 -65.
47. Zlatović, D., 2003. Character merchandising i žigovnopravna zaštita. Zagreb: Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, 24 (1), 245 – 275.